

College van Gedeputeerde Staten van Overijssel
Postbus 10078
8000 GB Zwolle

Datum: 16 mei 2022

Onderwerp: briefadvies Brede welvaart/ Duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's)

Geacht College,

In dit briefadvies reageert de SER Overijssel op uw vragen over brede welvaart:

1. Hoe leeft het begrip 'brede maatschappelijke welvaart' bij werkgevers (profit en non-profit) en werknemers in Overijssel?
2. Wat zijn voor werkgevers en werknemers in Overijssel belangrijke aspecten van "brede maatschappelijke welvaart"?

In maart 2021 ontving de SER Overijssel een brief van GS met het verzoek een advies te geven over Brede welvaart. De provincie Overijssel onderzoekt hoe een dialoog over brede welvaart te organiseren. De adviescommissie van de SER Overijssel heeft verschillende opties onderzocht hoe het adviestraject in te steken.

Stappen adviestraject

De volgende stappen zijn ondernomen:

- Gedurende het gehele adviestraject is er een literatuuronderzoek uitgevoerd naar de publicaties over brede welvaart door de landelijke SER, werkgevers- en werknemersorganisaties.
- Eind mei 2021 vond een interne brainstormsessie plaats: wat is brede welvaart en hoe verhoudt brede welvaart zich tot de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN (SDG's)?
- In de zomermaanden 2021 werden gesprekken gevoerd met de provincie om de vragen van GS te verduidelijken. Naar aanleiding daarvan zijn afspraken gemaakt om het adviestraject te faseren, zodat in de eerste fase een hoofdadvis wordt voorbereid over de provinciale aanpak van brede welvaart in relatie tot de SDG's en in de tweede fase een verder uitgewerkt vervolgadvis.
- Tijdens de bijeenkomst ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van de SER Overijssel op 8 oktober 2021 stond het onderwerp 'brede welvaart' centraal in het programma waarbij dit onderwerp door de sprekers (Frank den Butter, Henri de Groot en Annemarth Idenburg) en tijdens één van de deelsessies behandeld is. In de syllabus van deze bijeenkomst¹ zijn de artikelen en de presentaties van de sprekers opgenomen.
- In het jaarlijkse gesprek tussen GS en de SER Overijssel op 23 november 2021 is afgesproken om het SER-adviestraject aan te laten sluiten bij de dialoog tussen GS en PS.

¹ <https://ser-overijssel.nl/jubileum/jubileumbijeenkomst-8-oktober-2021-in-deventer>

Bezoekadres
Provinciehuis Overijssel
Luttenbergstraat 2, Zwolle

Postadres
Postbus 10087
8000 GB Zwolle

T: (038) 499 9497
op.wertheim-davygora@overijssel.nl
www.ser-overijssel.nl

- Op 1 maart 2022 is er een online expertmeeting gehouden door de adviescommissie van de SER Overijssel met deelnemers uit het onderwijs, onderzoek, overheid en ondernemers. Het uitgebreide verslag inclusief de presentaties door de deelnemers is als bijlage toegevoegd aan dit briefadvies. Het doel van deze expertmeeting was in beeld te brengen hoe het introduceren van de denkkaders gestoeld op brede welvaart/SDG's heeft plaats gevonden bij andere provincies, gemeenten, onderwijsinstellingen en bedrijven in Overijssel. In deze expertmeeting zijn praktijkervaringen toegelicht hoe deze organisaties dit gedachtengoed omarmd hebben en wat medewerkers, partners, inwoners merken van deze keuzes. De uitkomsten van de expertmeeting vormen de basis voor de hoofdadviezen in de laatste paragraaf van dit briefadvies.

In dit briefadvies worden de recente inzichten rondom het onderwerp 'brede welvaart' bij de regionale en landelijke SER'en beschreven en de standpunten van de landelijke werkgevers- en werknemersorganisaties. Daarnaast wordt er teruggekeken naar het adviestraject van de SER Overijssel om tot de hoofdadviezen in deze brief te komen.

Brede welvaart gaat over People, Planet, Profit. Welvaart heeft naast de financieel-economische dimensie, ook een sociaal-maatschappelijke en ecologische dimensie. Een toename van het bruto nationaal product (BNP) betekent niet automatisch dat iedereen ook beter af is en gezonder wordt, en ook niet dat de kwaliteit van de leefomgeving (natuur en milieu) verbetert. Integendeel: economische groei kan negatieve effecten hebben als die groei niet in balans is met de sociale en ecologische dimensies. Het streven naar brede welvaart betekent continu zoeken naar wegen om de sociale, ecologische en economische dimensies te integreren en beter in balans te brengen. Daarbij gaat het niet alleen over het 'hier en nu', maar ook over 'elders en later'. Van brede welvaarts-groei is sprake als positieve effecten op de ene dimensie niet negatief uitpakken voor andere dimensies, andere landen en komende generaties. Het begrip brede welvaart verplicht de maatschappij om over grenzen heen te kijken, zo integraal mogelijk te denken en vooruit te kijken.

De Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's - Sustainable Development Goals) zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld als de nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030. Ze worden gepromoot als de wereldwijde doelen voor duurzame ontwikkeling. Er zijn 17 doelen en 169 onderliggende targets² om deze doelen te operationaliseren. De lidstaten zorgen zelf voor vertaling in nationaal beleid. De SDG's gaan eveneens over de drie dimensies van duurzame ontwikkeling: sociaal, ecologisch en economisch. De SDG's zijn ook opgenomen in de Monitor Brede Welvaart van het CBS. De monitor volgt de ontwikkeling van de brede welvaart in Nederland afgezet tegen het realiseren van de doelen vanuit de SDG's. Eveneens wordt gemeten hoe Nederland ervoor staat in vergelijking met andere Europese landen. Het voordeel van het werken met SDG's is dat de doelen wereldwijd worden gedeeld en toegepast en daarmee voor een gemeenschappelijke

² <https://www.sdgnederland.nl/de-17-sdgs/>

taal zorgen. Het realiseren van deze doelstellingen vraagt om inspanning van alle burgers, verenigingen, bedrijven en besturen.

De vijf pijlers voor de SDG's zijn (zie ook figuur 1):

1. mensen;
2. planeet;
3. welvaart voor iedereen;
4. vrede en sterke publieke diensten;
5. partnerschappen en samenwerking.

Figuur 1: De SDG's verdeeld naar vijf pijlers

Landelijke SER en regionale SER'en over brede welvaart

De SER heeft het begrip brede welvaart dertig jaar geleden omarmd en hiermee de rol van de 'hoeder van de brede welvaart' opgepakt. De drie dimensies van brede welvaart (People, Planet en Profit) komen overeen met de drie doelstellingen waarop de SER zich richt:

1. evenwichtige economische groei, passend bij een duurzame ontwikkeling;
2. een zo groot mogelijke arbeidsparticipatie;
3. een redelijke inkomensverdeling.

De SER liep daar destijds in Nederlandse beleidskringen mee voorop, maar de welvaartsanalyse en daarmee ook beschouwingen over het begrip welvaart in ons land is al veel ouder. Frank den Butter beschrijft meer dan 150 jaar van deze beschouwingen in Nederland³. In 1972 vroeg de Club van Rome met het rapport 'Grenzen aan de groei' al aandacht voor het verband tussen economische groei en de gevolgen hiervan voor mens en milieu. In 1987 werd die boodschap door de Wereldcommissie voor milieu en ontwikkeling herhaald in het rapport 'Our common future'. De politiek heeft het begrip brede welvaart pas na de financiële crisis van de jaren 2007-2012 omarmd. Op verzoek van de Tweede Kamer heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), samen met de planbureaus een Monitor Brede Welvaart ontwikkeld. Sinds 2019 wordt de ontwikkeling van de brede welvaart jaarlijks in kaart gebracht en gemonitord.

In 2020 brachten de regionale SER'en een gezamenlijk advies uit 'Brede welvaarts groei in alle regio's'⁴. In het advies van de regionale SER'en staat het streven naar een brede welvaarts groei centraal. Bij 'brede welvaart' gaat het niet alleen om de economische groei maar ook om sociale en ecologische aspecten van groei. Bij sociale aspecten kan gedacht worden aan welzijnsthema's als leefbaarheid, sociale vooruitgang, inkomensongelijkheid, basisvaardigheden, gezondheid, veiligheid en onderwijs. Bij ecologische aspecten gaat het om ruimtelijke en milieukwaliteiten als biodiversiteit, natuur en landschap, duurzame ontwikkeling, luchtkwaliteit en klimaatbeleid. Een meer gelijke verdeling van de brede welvaart over de regio's is alleen maar mogelijk als er in het kabinetsbeleid meer ruimte is voor specifiek regionaal beleid. Het huidige landelijke beleid pakt niet altijd gunstig uit voor elke regio. Te denken valt aan ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden die niet voldoende benut worden om een bijdrage te leveren aan de oplossing van landelijke opgaven, bijvoorbeeld voor het ontlasten van te druk bevolkte stedelijke gebieden. Het gezamenlijk advies van de regionale SER'en is uitgewerkt langs een drie lijnen: 'structurele inzet op een duurzame economie', 'naar een wendbare en inclusieve arbeidsmarkt en samenleving' en 'extra aandacht voor kwaliteit van leven'. Hoewel deze thema's los

³ F. den Butter (2021). *De SER als hoeder van de brede welvaart. Bijdrage bij het 40 jarig jubileum van SER Overijssel*

⁴ <https://ser-overijssel.nl/assets/news/brede-welvaarts-groei-in-alle-regio-s-gezamenlijk-advies-regionale-ser-en-2020.pdf>

van elkaar worden behandeld, is er sprake van onderlinge verwevenheid en wederkerigheid. Tezamen dragen ze bij aan versterking van de leefbaarheid en een beter functionerende arbeidsmarkt.

Het advies van de regionale SER'en 'Brede welvaartsgroei voor alle regio's' diende als input voor het landelijke SER-advies 'Zekerheid voor mensen, een wendbare economie en herstel van de samenleving'⁵. Dit SER-advies bevat concrete voorstellen om de oorzaken van de groeiende ongelijkheid in Nederland aan te pakken. De SER adviseert het nieuwe kabinet om meer te investeren in brede welvaart: zekerheid van werk en inkomen, meer verdienkracht bij bedrijven en versterking van publieke diensten als onderwijs, zorg en veiligheid. Het advies bevat ook aanbevelingen om urgente problemen op de arbeidsmarkt aan te pakken en de arbeidsrelatie te reguleren. Daarnaast vraagt de SER aandacht voor herstel van vertrouwen in de overheid, meer kansengelijkheid en een duurzaam leefklimaat, nu en in de toekomst. Door deze thema's gezamenlijk aan te pakken, wordt de effectiviteit verbeterd.

'Agenda NL 2030. Ondernemen voor brede welvaart. Naar een nieuw Rijnlandse samenspel'

Begin februari 2021 presenteerde VNO-NCW en MKB-Nederland hun nieuwe visie 'Agenda NL 2030. Ondernemen voor brede welvaart. Naar een nieuw Rijnlandse samenspel'⁶. Na een uitgebreide dialoog met hun leden en de samenleving kiezen de werkgeversorganisaties voor deze visie, die zich richt op het bereiken van een samenleving met gelijke kansen op werk, een duurzame leefomgeving en voldoende economische groei om die brede welvaart mogelijk te maken. Bovendien wil het bedrijfsleven meer verantwoordelijkheid nemen voor het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Met brede welvaart als leidraad en een nieuwe rol in het samenspel met de overheid en de samenleving willen de ondernemingsorganisaties vormgeven aan een nieuw Rijnlands model.

De nieuwe inhoudelijke koers van VNO-NCW en MKB-Nederland stoelt op tien uitgangspunten⁷. Werkgevers zetten in op de overgang naar een klimaatneutrale, circulaire samenleving als hoogste prioriteit, en een samenleving met gelijke kansen voor iedereen. Bovendien willen zij een substantiële publiek-private investeringsagenda vormgeven om het land zonder milieuschulden over te dragen aan toekomstige generaties. De werkgeversorganisaties doen ook diverse voorstellen die passen bij hun nieuwe inzet op brede welvaart, en waarmee ze zelf aan de slag gaan. Zij gaan bovendien kennis uitwisselen over succesvolle maatschappelijke initiatieven van ondernemers, om zo te zorgen dat deze voorbeelden ook elders navolging krijgen. De ondernemingsorganisaties willen het nieuwe gedachtegoed ook incorporeren in de Nederlandse Corporate Governance Code voor de beursgenoteerde bedrijven.

⁵ <https://www.ser.nl/nl/adviezen/advies-sociaal-economisch-beleid-2021-2025>

⁶ <https://www.vno-ncw.nl/nieuws/ondernemersverenigingen-nieuw-rijnlands-model-met-brede-welvaart-als-kompas>

⁷ (<https://www.vno-ncw.nl/sites/default/files/infographic.pdf>)

Visie vakbeweging op brede welvaart en duurzame ontwikkelingsdoelen

De FNV constateert dat de welvaart in Nederland de afgelopen decennia met sprongen is gestegen, maar dat veel mensen daar onvoldoende in delen. Het is het gevolg van beleid dat de belangen van bedrijven en vermogenden beter bediende dan die van werkenden en het collectief. Het is om die redenen dat de FNV pleit inkomsten uit vermogen minstens zo sterk te belasten als inkomsten uit arbeid, een hoger tarief voor de vennootschapsbelasting, een wettelijk minimumloon van €14 met een echte koppeling, betere sociale zekerheid én niet in de laatste plaats: het terugdringen van onzeker werk.

Wat de duurzame ontwikkelingsdoelen betreft, staan voor de vakbeweging de volgende doelen centraal: SDG 8 *Eerlijk Werk en Economische Groei* gecombineerd met SDG 1 *Geen Armoede*, SDG 3 *Goede Gezondheid en Welzijn*, SDG 5 *Gendergelijkheid* en SDG 10 *Ongelijkheid Verminderen*. Ook de SDG 12 *Verantwoorde Consumptie en Productie* en SDG 13 *Klimaatactie* zijn belangrijk. De kunst is de doelen zo met elkaar te verknopen dat iedereen er beter van wordt.

In augustus 2021 organiseerde FNV het seminar 'Vergroening van de economie; Duurzame ontwikkelingsdoelen en de rol van de vakbeweging'⁸. Tijdens dit seminar is benadrukt dat de transitie naar een klimaatneutrale economie een eerlijke transitie moet zijn met goede werkgelegenheid. De FNV zet in op een ambitieus klimaatbeleid dat gekoppeld is aan een sociale agenda, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de arbeid en een eerlijke verdeling van lusten en lasten. De 17 doelen zijn universeel, ondeelbaar en geaard in solidariteit en mensenrechten. Om alle doelen te behalen, moet er een omslag plaatsvinden in de economie en samenleving.

Tijdens het FNV-seminar zijn de volgende conclusies getrokken:

1. Klimaatactie leeft binnen de vakbeweging, maar verdient meer aandacht op decentraal CAO-niveau.
2. De strijd voor het klimaat is ook strijd voor (behoud) werkgelegenheid.
3. De transitie kan ook een banenmotor zijn, meer inzicht in werkgelegenheidseffecten noodzakelijk en meer toekomstgerichte investeringen.
4. Een rechtvaardige transitie realiseer je niet zonder vakbondspositie.
5. Een rechtvaardige transitie helder definiëren.

Aanbevelingen

In 2023 vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats. In de aanloop naar de komende verkiezingen, is de SER Overijssel van mening dat het nu het momentum is om te gaan werken met SDG's in het nieuw te vormen coalitieprogramma. Gemeenten, provincies en waterschappen gebruiken de SDG's steeds vaker om inzichtelijk te maken aan welke doelen een bijdrage wordt geleverd. De provincie Overijssel heeft al in 2018 de SDG's in

⁸ <file:///C:/Users/INTEL-13/AppData/Local/Temp/210611-fnv-sdg-verslag-NED.pdf>

een aanbesteding voor warme en koude drankvoorziening opgenomen. En de gemeente Deventer richt zich op de publieke-private samenwerking in het Internationaal Beleid, onder andere via de in 2018 opgerichte Kerngroep Deventer4GlobalGoals bestaande uit vertegenwoordigers uit het onderwijs, bedrijfsleven, cultuur, creatieve sector, maatschappelijke organisaties en gemeente. De Kerngroep stimuleert bedrijven en organisaties uit Deventer om themabijeenkomsten te organiseren over de meerwaarde van de duurzame doelen binnen de eigen bedrijfsvoering en nieuwe plannen te introduceren. Begin 2020 ontving deze gemeente de Global Goals Prijs van VNG International als 'Meest inspirerende gemeente van Nederland' in de categorie: 'Verbinder: Samenleving en bedrijfsleven.'

Provincies in Nederland hebben zeven kerntaken die aan de SDG's verwant zijn:

- Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer;
- Milieu, energie en klimaat: vitaal platteland, natuurbeheer en ontwikkeling natuurgebieden;
- Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer;
- Regionale economie;
- Culturele infrastructuur en monumentenzorg;
- Kwaliteit van het openbaar bestuur.

De SER Overijssel adviseert de provincie om voor deze kerntaken aan te sluiten bij het toepassen van SDG's in de beleidsprogramma's en op die manier te werken aan de agenda voor de duurzame ontwikkeling 2030⁹.

De hoofdadvisen van de SER Overijssel zijn:

1. Benoem en leg in het nieuwe beleid vast dat er gewerkt gaat worden met SDG's. Vertaal de provinciale inzet in concrete bijdrages aan de SDG's door de provinciale kerntaken aan de duurzame ontwikkelingsdoelen te koppelen.
2. Bespreek en benoem welke SDG's als eerste verankerd worden in het beleid en hoe deze gemonitord worden.
3. Leg vast welke afspraken er gemaakt moeten worden voor de samenwerking met andere provincies en/of andere organisaties (SDG 17).
4. Maak duidelijk hoe de inwoners van de provincie bij dit thema betrokken worden (SDG-participatie) en besteedt specifiek aandacht aan de doelgroep Jongeren. Stimuleer de gemeenten de SDG's, die bij hun taken passen, te gaan implementeren (bijvoorbeeld via de Omgevingsvisie). Stimuleer inwoners ook zelf actie te ondernemen.
5. In het vervolgadvis zal de SER Overijssel concreet aangeven met welke SDG's de provincie verder aan de slag zou moeten gaan in aansluiting op de visies van de werkgevers- en werknemersorganisaties. Daarover wil de SER Overijssel graag in gesprek met de provincie.

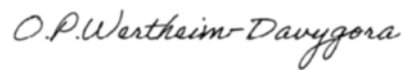
⁹ <https://unric.org/nl/duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen/>

Dit briefadvies is de eerste aanzet om de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN te integreren in het beleid van de provincie Overijssel. Door effectief samen te werken om de 17 SDG's te behalen, wordt bijdrage geleverd aan de brede welvaart voor de provincie Overijssel. Graag blijft de SER Overijssel in gesprek met GS om verdere invulling kunnen geven aan de keuzes voor specifieke onderwerpen en de implementatie van de SDG's in het provinciaal beleid.

Met vriendelijke groet,

ir. H.A.A.M. (Harry) Webers
voorzitter

drs. O.P. (Aljona) Wertheim-Davygora
secretaris-directeur